

В. „Животът днес”
26.11. 2013г., стр. 9

Бисер Петков, управител на НОИ: Трябва да върнем доверието в пенсионната система

Бисер Петков е роден на 6.09.1963 г. в Монтана. Завършил е икономика на търговията в УНСС. Доктор е по икономика. Специализирал е в Австрия и Великобритания. Започва работа като асистент в УНСС, където понастоящем е доцент.

*В периода 2002-2009 г. последователно е председател на Държавната агенция за осигурителен надзор и зам.-председател на Комисията за финансов надзор, ръководещ управление „Осигурителен надзор”. На 8.09.2011 г. НС го избира за управител на Националния осигурителен институт.
Женен, с две деца.*

ЛИЛЯНА ФИЛИПОВА

-Г-н Петков, между първо и второ четене на законопроекта за бюджета на ДОО за 2014 г. управляващите предложиха съкращаване на срока за изчисляване на майчинските от 24 на 18 месеца. Какъв ще бъде ефектът от това?

-Разчетите сочат, че това ще доведе до увеличаване на размера на обезщетението за бременност и раждане с 60 ст. средно на ден, което е ръст с около 12 лв. месечно. Разходите за тези обезщетения ще се увеличат с около 3,5 млн. лв. на годишна база, но тенденцията в последните години е да се отчитат икономии в бюджета на ДОО от обезщетенията за бременност и раждане заради демографската криза.

С направеното предложение ще се намали разликата между периода, който поражда правото за обезщетение, и този, от който се изчислява размера на плащането. Сега тази разлика е доста голяма. 12 месеца осигуряване са достатъчни за право на обезщетението, а периодът, от който се изчислява то, е два пъти по-голям. Това означава, че ако една жена е работила и се е осигурявала само 12 месеца, какъвто е случаят с много млади майки, за останалите 12 месеца липсващият им осигурителен доход се замества от минималната работна заплата.

- Увеличението на периода беше въведено като мярка срещу опитите за злоупотреби и източване на фонд „Общо заболяване и майчинство”. Сега няма ли опасност пак да се създадат такива предпоставки?

- Припомням, че до 24-те месеца се стигна на 2 стъпки-първоначално срокът се увеличи от 12 на 18 месеца, а след това от началото на 2012 г.- от 18 на 24, като наистина една от целите бе да се противодейства на практиката жените преди раждане да се осигуряват целенасочено на по-висок осигурителен доход, близък или равен на максималния. В последните години контролът обаче се повиши

чувствително и възможностите за следване на такова поведение са силно намалени.

- Всички експерти са категорични, че поетапното повишаване на пенсионната възраст няма алтернатива. Каква е тогава логиката на замразяването на пенсионната възраст и стаж за най-масовата III категория труд?

- Действително в условията на протичащата демографска криза повишаването на пенсионната възраст в следващите години е баз алтернатива. Замразяването на възрастта и стажа през 2014 г. открива възможност да се намери по-устойчиво и перспективно решение, което да бъде споделено от максимален брой участници в обществения диалог.

Необходимо е да се върне доверието в пенсионната система и хората да имат по-дълъг времеви хоризонт, в който да са наясно при какви условия ще се пенсионират, за да планират бъдещето си. В консултативния съвет към министъра на труда вече започна експертния дебат за намиране на дългосрочни решения за условията на достъп до публичната пенсионна система.

-На синдикалния протест работниците от I и II категория поискаха и за тях да се замразят стажа и възрастта.

-В проекта на Закона за бюджета на ДОО за следващата година не са предвидени промени в условията за пенсиониране на работещите при условията на първа и втора категория труд. За тях още важи старата точкова система. Те ще могат да се пенсионират от ДОО до края на 2014 г., а след това ранното им пенсиониране би трябвало да се поеме от професионалните пенсионни фондове. Минималната възраст за пенсиониране на тези лица, въпреки че от началото на 2012 г. расте с по 4 месеца на година, продължава да е доста по-ниска от пенсионната възраст за масовата III категория труд. В действащото законодателство е предвидено тя да нараства докато достигне нива, които за работилите при условията на първа категория труд са 8 години по-ниски, а за работилите при втора категория са 3 години по-ниски от пенсионната възраст за некатегорийните работници.

-Смятате ли, че в следващите години има потенциал да се реализира идеята за вдигане на пенсионната възраст автоматично с повишаването на живота след пенсия?

-Това е едно възможно решение, което ограничава политическата намеса в пенсионната система. Този автоматичен механизъм е вече възприет в държави в ЕС като Дания, Холандия, Гърция, Италия и Испания. При повечето той ще влезе в действие след 2020 г.

За устойчивото функциониране на пенсионната система е важно да има относително постоянно съотношение между активната част на живота, когато човек работи и внася в осигурителната система и периода, в който получава пенсия. Ако тази пропорция се наруши, резултатът е неустойчивост и риск от крах на системата. Затова и критериите за достъп до пенсия трябва да са обвързани с очакваната продължителност на предстоящия живот след пенсиониране.

Идеята за автоматичното обвързване на пенсионната възраст с повишаването на продължителността на живота след пенсия беше дискутирана в консултативния съвет към министъра на труда и като цяло се подкрепя от експертите. Разгледани бяха и различни варианти за нейната реализация. Един възможен подход е да се

стъпи на данните от демографската статистика за периода 2000-2010 г., които показват, че продължителността на бъдещия живот на жените на 61 годишна възраст (най-близката кръгла възраст до сегашната пенсионна възраст за жените) за този период се е увеличила с 16 месеца, а за мъжете на 64 г. (възрастта, най-близка до тяхната настояща пенсионна възраст) се е увеличила с 10 месеца. При възприемането на автоматичния механизъм това удължаване на живота след пенсия следва да се калкулира в един бъдещ период към пенсионната възраст. При този подход, повишаването на възрастта за пенсиониране ще е по-плавно в сравнение с разписаната схема на повишение в действащото законодателство.

-Ще се изравни ли пенсионната възраст на жените и мъжете?

-Трябва да се отчита препоръката на ЕК и обективната необходимост да се върви постепенно в тази посока. Сега разликата е чувствителна, което води до значително по-ниски пенсии за жените. Въпросите за повишаването на пенсионната възраст и изравняването на възрастта за двата пола трябва да се решават като се държи сметка за дългосрочната финансова устойчивост на пенсионната система и справедливото разпределение на тежестта на нейното финансиране между поколенията, тъй като при разходопокривната система солидарността между поколенията е водеща - с вноските на работещите се плащат пенсията на техните родители.

-Защо от множеството варианти за сваляне на тавана на пенсията избрахте точно този- замразяване на летвата и за стари, и за нови до 2018 г. при запазване на съотношението 35% от осигурителния таван?

-Това е най-малко несправедливото решение в тази ситуация. Отпадането на тавана само за новоотпуснатите пенсии би поставило в неравностойно положение пенсионерите с отпуснати пенсии до края на 2013 г. и бъдещите пенсионери. Отпадането на тавана за всички пенсии струва много скъпо - около 126 млн. лв. за 2014 г. Според статистиката на НОИ към края на септември тази година 55 пенсии са отпуснати в размер над 2500 лв. Изплащането им в действителен размер би предизвикало разделение сред пенсионерите.

Отлагането на падането на тавана на пенсията за след пет години ще позволи новоотпуснатите пенсии да се изчисляват на база на осигурителния доход преимуществено след 2000 г., когато беше въведен максимален осигурителен доход. Всъщност тогава регулаторът на изхода - таванът на пенсията, ще се замени с един вече достатъчно дълго действал ограничител на входа, какъвто е максималният осигурителен доход.

-Минималната пенсия се увеличава с 4 лв., а най-високата – със 70. Как ще коментирате тази диспропорция?

- При подготовката на бюджета на ДОО за следващата година се възприе правилото минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст да се осъвремени по златното швейцарско правило, т.е. с предвидените 3% и да се повиши от 1 юли 2014 г. от 150 на 154,5 лв. Всички, които получават този вид пенсия в минимален размер, автоматично ще получат новия минимален размер независимо от реалния им размер. Това са повече от 600 хил. пенсионери. Докато увеличението от 70 лв. на максималния размер няма да е за всички, чиито пенсии са ограничени до тавана. В зависимост от действителния размер на пенсията някои пенсионери ще получат 20, други 40 лв., т.е. 70 лв. е

максималното увеличение. Освен това абсолютното увеличение на максималния размер на получаваните пенсии е по-голямо, защото базата е различна.

-Има голяма вероятност при второто четене на бюджета парламентът да върне ранното пенсиониране на военните, оставяйки като единствено условие само изискването за 27 г. стаж, от които 2/3 действителен. Как ще се отрази това на бюджета?

-Парламентът прие на първо четене законопроекта на депутати от БСП, с който се предлага да отпадне възрастта като условие за пенсиониране на военнослужещите. Ако този законопроект бъде окончателно приет, по наши разчети, военнослужещите с право на пенсия ще се увеличат с 800 през следващата година, а ако те упражнят правото си на пенсия, разходите на НОИ ще нараснат с 2.7 млн. лв.

-Подобна е ситуацията и с предложението на Сергей Станишев за гъвкаво пенсиониране.

-Този текст е вече обединен в общ законопроект заедно с предложението за военните. Той предвижда възможност хората, на които не им достига стаж и/или възраст за пенсиониране до 24 месеца, да се пенсионират с намалена пенсия. Приблизителните разчети сочат, че ако това предложение се приеме, през 2014 г. могат да се очакват допълнително 13 000 нови пенсионери, което ще изисква 30,5 млн. лв. повече разходи. Въвеждането на този нов режим на пенсиониране би натоварило сериозно пенсионната система в следващите години. То би имало смисъл при продължаване на увеличаването на възрастта и стажа за пенсия като опция или изход за тези, които не могат да се справят с това надбягване.